

עתונים בשפה הרוסית בישראל

מורה-דוד קצר

מוסיה ליפמן

עד סוף שנות ה-80 הופיעו בארץ עתונים מעטים בשפה הרוסית. עם תחילת גל העלייה ההמונית מברית המועצות התרכבו העתונים האלה ויצרו כפטריית אחר הגשם: עתוני מוסדות, ארגונים, חברות ובראשם עתונים לכל דבר שניתן לקנותם בכל דוכן. כמה עתונים הופיעו זמן קצר — ונסגרו, אך מספר לא מבוטל המשיך, התבסס והצלח. עכשיו אנו עדים להופעת קשת מגוונת של עתונות ברוסית — עתונים חילוניים ודתיים, כתבי עת מסוג "Digest", דו-ירחון ספרותי-הגותי, עתון נשים ואפילו עתון שמגמתו סנסציה ופיקנטריה.

מי עומד בראש עתונים אלה? קודם כל עתונאים, ולצידם בעלי כשרון כתיבה שסברו כי לפניהם הזדמנות למצוא אפיק ליצירתיות שלהם. ואולם, בין עורכי העתונים יש גם בעלי מקצועות רחוקים מעתונות כמו אנשי כלכלה, אשר גילו חוש מסחרי מפותח, ורואים בעתוניהם עסק לכל דבר. ההישרדות והניידות בולטות לעין. עתונאים רבים אשר התחילו לעבוד במערכת של עתון אחד, הסתכסכו, לא התמידו, ועברו לעתון שני, או הקימו עתון חדש ובהרבה מקרים אף הצליחו למצוא מקורות מימון לעתונים שייסדו.

לעתונים הישראליים בשפה הרוסית מספר מאפיינים משותפים:

א. תרגומים רבים מהעתונות הישראלית והעולמית והדפסת מאמרים נבחרים מהעתונות ברוסיה. התרגומים ממלאים חלק גדול בעתונים אלה ומושקעת בהם עבודה רבה. במאמר המתורגם לא מציינים בדרך כלל את המקור ואת שם המחבר. עם זאת ראוי לציין כי יש מקרים שהמאמר מתורגם באיחור ומאבד הרבה מהאקטואליות שלו, בעיקר בכל הקשור לבעיות פוליטיות.

ב. מבנה העתונים אחיד למדי: ענייני דיומא, פיקנטריה וסיפור מתח או סיפור רומנטי בהמשכים — לרוב מתורגמים מהעתונות הלועזית, וכן מדורים קבועים: תוכניות טלוויזיה בארץ ובברית המועצות — נקודה חשובה לעולים בעלי "צלחות" קליטה של משדרים מברית המועצות, וכאלה יש רבות; מדור "דרושים" ובו הצעות עבודה של מפעלים ומוסדות וגם של עולים המציעים את השירותים שלהם; מדור מסוג "עזרה לעולה", המביא מידע הקשור לזכויות העולים, יעוץ משפטי, מילון מונחים בסיסיים בעברית-רוסית וכדומה; כן מופיעים מדורי ספורט, בריאות, שחמט והוורוסקופ. מדור "היכריות" עולה כפורח בכל העתונים והעתון "חדשות השבוע" הקים אפילו משרד שידוכים בין לאומי — תל-אביב-מוסקבה-ניו יורק — אשר נתן עד כה שירותים ליותר מאלף פנויים ופנויות; גם ליד מערכת העתון "אלף" קיים שירות שידוכים הנקרא "בולטיץ" — שירות מידע משפחתי בין לאומי, שבראשו עומד פסיכולוג מארצות הברית, ומטרתו: "יצירת משפחה יהודית מאושרת". ראוי להדגיש שבמדורים אלה מופיעות הרבה מודעות של אנשים המדגישים שאינם דוברים רוסית.

כמעט בכל גיליון של העתונים ברוסית מופיע ראיון, בו נעשה מאמץ להפגיש את הקוראים עם אישיות מעניינת. לעתים זה ראיון בלעדי, אבל רבים יותר הם הראיונות המתורגמים. ואלה העתונים בשפה הרוסית בישראל, שאפשר להשיגם בדוכני העתונים ופרטים עליהם:

№ 4373

Цена 1 шек.

ПЯТНИЦА 10.8.90

Цена в Эмате 66 ш

ЕЖЕДНЕВНАЯ ГАЗЕТА

Наша страна

Сегодня газета выходит на 26 страницах, вместе с субботним приложением, и состоит из 3-х частей. Цена ее обычная — 1 шекель.

СССР призывает к совместным действиям против Ирака

Два советских военных корабля направляются в район Персидского залива

Советский Союз призывает к совместным действиям против Ирака под эгидой ООН

Пресс-секретари внешнеполитического ведомства иностранных дел, лишь под эгидой ООН, СССР осудил аннексию Кувейта и заявил, что два советских военных корабля направляются в район Персидского залива. Полагают, что они примут участие в морской блокаде Ирака. Кувейт заявил, что Советский Союз соответствует с резолюцией Совбеза безопасности ООН.

Ирак аннулировал свой долг Кувейту

Ирак аннулировал свой долг Кувейту, заявил представитель Ирака в ООН. По осторожным оценкам специалистов речь идет о сумме в 180 миллионов долларов.

Посол Ирака в Греции угрожает применением химического оружия

Посол Ирака в Греции предупредил, что в случае атаки иракских и американских сил Ирак без колебаний использует отравляющие газы. Выступая на пресс-конференции в Афинах, посол сказал, что Ирак со всей серьезностью относится к заявлению президента Буша о применении химического оружия.

Израиль произвел испытание противоракетной установки «Хец»

Генерал Бин-Нун: «Хец» — ответ Израиля на иракскую ракетную мощь

Вчера в Израиле было произведено испытание противоракетной установки «Хец».

Сообщают, что запуск был осуществлен с территории в воздухе.

На испытании присутствовали руководители министерства обороны, высшие офицеры ЦАХАЛ, представители авиационной промышленности и представители Союзнических Штатов. Финансирование значительную часть проекта.

Министр обороны Моше Ареел сказал, что противоракетная установка «Хец» способна успешно использоваться против баллистических ракет.

Система «Хец» предназначена для уничтожения ракет в ближней и средней дистанции.

При этом министр заявил, что установка «Хец» позволит существенно ослабить ракетную мощь Ирака.

Командующий израильским ВВС генерал Бин-Нун сказал, что «Хец» является системой, которая способна уничтожить ракету Ирака.

Япония и Великобритания советуют своим гражданам держаться подальше от Персидского залива

Япония призвала всех своих граждан, находящихся в странах Персидского залива, немедленно покинуть этот потенциально опасный район.

Пресс-секретарь японского МИДа сказал, что правительство попытается...

Цены на нефть продолжают снижаться

Пресс-агентства различных стран заявляют, что цены на нефть продолжают снижаться.

Вчера на лондонской бирже цена на нефть снизилась...

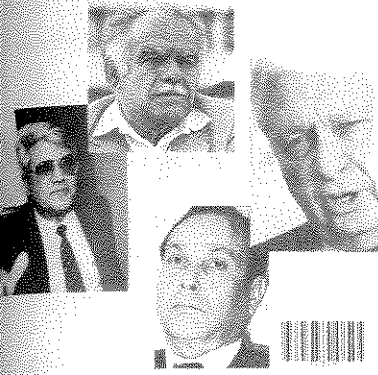

העובדה שהליכוד בשלטון משפיע על אמצעי התקשורת; הם יותר ויותר לאומניים, מסתירים בעיות כוערות הנמצאות בוויכוח, והדבר מזיק לצרכים לאומיים וכולם את הקדמה... עם זאת מופיעים גם מאמרים שאינם מזדהים עם קו העתון. לאחרונה נוספו גם סיפורים קלים ופיקנטריה, במיוחד במוסף לשבת שהתחיל להופיע רק לפני זמן קצר.

העורך: שבתאי הימלפרב
המז"ל: "החברה המאוחדת לפירסומים והדפסה"
התדירות: יומון
התפוצה: 15,000

הוכפלה ותגובות הקוראים, רובם עולים חדשים, נלהבות. גם היקף העתון גדל: מ-6 עמודים ל-16 בימי חול ומ-16 עמודים ל-24 בימי שישי. כן מצורפות לעתון לעתים תוספות מיוחדות. תוכנו של העתון מגוון ועובד בו צוות כתבים קבוע. חלק גדול של החומר מתורגם. "נאשה סטראנה" ממוסד יותר בהשוואה לעתונים האחרים והצוות קשור להסכמי העבודה המקובלים במשק. העתון מבטא קו התומך במפלגת העבודה. העיתונאית הבולטת בו היא רבקה רבינוביץ, אשר מביעה את דעותיה בתקיפות. לדוגמה: במאמרה "העתון — התברה — השלטון" (מה-17 באוגוסט 1990) היא מדיגישה:

הוותיק בעתונים המופיעים בשפה הרוסית בארץ. נוסד ב-1973 עם בוא הגל הראשון של העלייה מברית המועצות. תחילה היה שבועון ומ-1981 הופיע כיומן. ב-1985, כתוצאה מהצמצמות העלייה חזר והיה לשבועון; עם גידול העלייה בשנה האחרונה החליט העורך הראשי שבתאי הימלפרב, שהוא גם מנהל חברה (קונצרן) אשר מוציאה לאור שבעה עתונים יומיים ושלושה שבועונים בשפות שונות, לחזור במרס 1990 למתכונת של יומון. לרבריו, התנאים כיום נחותים בהשוואה לעבר, כי הוחלט על מחיר נמוך, למעשה סמלי, החוק מהמחיר הריאלי — חצי שקל ביום וזו שקל ביום שישי. המחיר הזול הוכיח את עצמו: התפוצה

מתפרסמים בו זמני הדלקת הנרות בישראל, בערי אירופה ואמריקה. בכל גיליון מופיעה רשימה של רבנים ואנשי מדע על פרשת השבוע, וניכר בו יחס מיוחד לחסידות. התוכן מגוון: אקטואליה, מאמרים מקוריים ומתורגמים, ראיונות עם אישים בברית המועצות ובארץ, ו"שירות בין לאומי" שהוא מדור היכריות. לא מופיעים נושאי פיקנטריה, אבל מתפרסמים סיפור קצר וסיפור בהמשכים.

העורך האחראי: ולדימיר חנליס
העורך הראשי: גילברט פבנור
המזכ"ל: הוצאה לאור "חמה"
התדירות: שבועון
התפוצה: 17,000 (מזה 5,000 בישראל והשאר ברחבי העולם)

החל להופיע באוגוסט 1981. הופעתו היתה תחילה לא סדירה — לעתים פעם בחודש, לעתים פעם בחודשיים. רק בשלהי 1982 היה לירחון ולאחר שנה לדרושבועון. מנובמבר 1986 מופיע "אלף" כשבועון, המרחיב כל העת את היקפו. כיום הוא מחזיק 64 עמודים. לעתון גוון מסורתי. לפי דברי העורך ולדימיר חנליס, השבועון הוא בין לאומי ומיועד להיות גשר בין יהודים דוברי רוסית בכל ארצות תבל. הוא מופץ ב-16 ארצות, לרבות ברית המועצות ויש לו סניפים בארצות הברית (ניו יורק) ובקנדה (מונטריאול). זה העתון היחיד ברוסית שבעמודו הראשון מופיעות המלים בס"ד (בסיעתא דשמיא), ולצד התאריך הלועזי גם תאריך עברי. כן

"ספוטניק" ו"נובוסטי נידלי" (הדורות השבוע)

ליצור קשרים ישירים עם הציבור היהודי ברוסיה. הנושא המרכזי של הפרשת השבוע הוא "שירות בין לאומי" שהוא מדור היכריות. לא מופיעים נושאי פיקנטריה, אבל מתפרסמים סיפור קצר וסיפור בהמשכים. העורך האחראי: ולדימיר חנליס. העורך הראשי: גילברט פבנור. המזכ"ל: הוצאה לאור "חמה". התדירות: שבועון. התפוצה: 17,000 (מזה 5,000 בישראל והשאר ברחבי העולם).

ASAD В МОСКВЕ

МОСКВА УСИЛЯВАЕТ САНКЦИИ ПРОТИВ ЛИТВЫ

ПОПРАВЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ИЗРАИЛИ

מתורגמים, ידיעות ומאמרים מהעתונות הרוסית, פיקנטריה, סיפור מתח, סיפורים קצרים וכל התוספות המקובלות בעתונות הרוסית. העתון משתדל לייצג זרם "מרכזי"

כשבועון; ממחצית 1988 מופיעים שני גיליונות בשבוע. העתון משתדל להשביע את טעמו של כל קורא — עולה חדש. במרכזו מאמרים

קורות שני העתונים מעניינים במיוחד מבחינת כושר ההמצאה, ההישרדות וההסתגלות המהירה למציאות החדשה בישראל. "ספוטניק" החל להופיע בספטמבר 1986

אברהם בן-מרדכי.

בצוות המערכת גם העתונאי זאב ברעם (קודם - ולדימיר פרומר) שנמנה קודם לכן עם מערכת "ספוטניק". לפי הסכם מיוחד יופצו גיליונות סוף השבוע בתחנות מעבר בבודפשט, וארשה והלסינקי.

העורך: אברהם בן-מרדכי
המו"ל: בעבר - חברת "עית";
כיום - חברת "בר"
התדירות: יומן
התפוצה: 10,000 כימות החול - 20,000.

נרכש או עומד להירכש על-ידי אחד היומונים הישראליים.

העורך: קרול קינן
המו"ל: ק.ק. לוויינים אלקטרוניקה
התדירות: שבועון
התפוצה: 15,000

★

"נובוסטי נידלי" החל להופיע כשבועון באפריל 1989. מפברואר 1990 הופיע פעמיים בשבוע אחר כך שלוש, ומ-7 בנובמבר 1990 - מדי יום.

מרדכי לרנר שייסד וערך את העתון ממשיך בעבודתו אבל בזמן אחרון מופיע כעורך

בארץ, לא שמאל ולא ימין. מדועות "דרושים" הן כשיתוף עם "דיעות אחרונות" והתנועה "עם יפה - עם אחד".

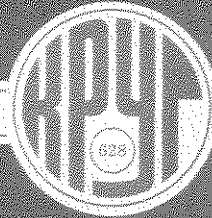
עד פברואר 1990 שימש בתפקיד עורך מרדכי לרנר, שכמו רוב העתונאים בעתונים בשפה הרוסית, הוא משתמש בשם בדוי. שמו המקורי הוא ארקדי סגל. לרנר הוא כלכלן במקצועו ובעל חוש ארגוני ומסחרי מפותח. שותפו היה קרול קינן, בעל חברה לאלקטרוניקה, הפועלת גם בתחום התקנת "צלחות" לקליטה מלוויינים. בעת שערך את "ספוטניק" היה לרנר קשור גם למערכת העתון "נובוסטי נדלי". בפברואר 1990 התפרקה השותפות בין השניים. לאחרונה היו שמועות ש"ספוטניק"

"קרוב" (מעגל)

для новых олим-бесплатно! см. стр. 52

4.00 ש"ח

קרוב שבועון בשפה הרוסית

ЗМЕЙ СОМНЕНИЯ

עתון המופיע בצורת חוברת עבה - 80 עמודים ועטיפה של נייר כרומו. מייסדו ב-1977 היה גיאורג מורדל אשר קודם עבד בעתון "קלוב". כשהחליט בעליו של "קלוב" לסגור, פעל מורדל במהירות: במשך שבוע ארגן צוות עובדים, גייס מימון וקיבל רשיון. אפשר לומר כי "קרוב" הוא המשכו של "קלוב", ואפילו צליל השם דומה. מורדל הוא העורך כל השנים. הוא כותב את המאמר הראשי וגם הרבה מאמרים אחרים בשמות בדויים שונים. הוא מביע דעות פוליטיות של הליכוד, אך מאפשר גם לבעלי דעות אחרות להביע עמדתם. כן מתפרסמות בעתון כתבות של עתונאים בעלי השקפות מנוגדות וראיונות עם אנשי חב"ד, הרב מאיר כהנא ואנשי "שלום עכשיו".

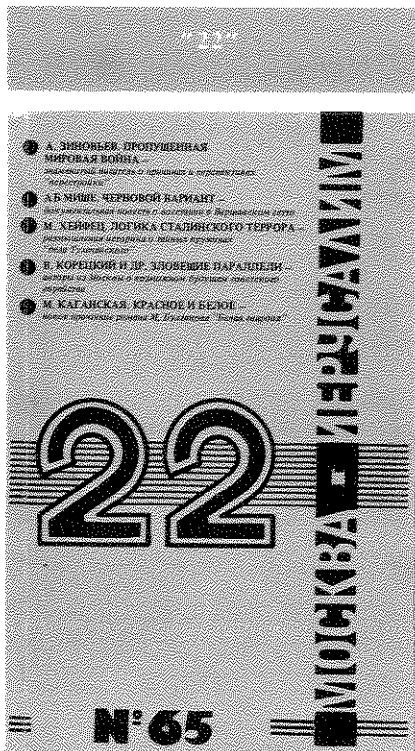
גם בעתון זה מתפרסמים מאמרים מתורגמים רבים. על אף מחירו היקר (למעשה מדובר בחוברת עבה למדי) התפוצה גדולה. לכל עולה חדש מרוסיה זכות לקבל 5 גיליונות חינם.

העורך: גיאורג מורדל
המו"ל: חברת "אטלס"
התדירות: שבועון
התפוצה: 7,000

זינגר, פרידריך דינמט ואחרים. מקום חשוב מוקדש למאמר פלמוס בנושא אקטואליה, היסטוריה, פילוסופיה. לדוגמה: "האם זקוקים אנו למפלגה משלנו בישראל?" או: "אינטלקטואלים — מיתוס ומציאות" ו"קירקגור, פילוסופיה של אקזיסטנציאליזם והמשמעות הדתית של מדינת ישראל". בין המשתתפים בוויכוחים: פרופ' ישעיהו ליבוביץ', פרופ' נתן רוטשנארייך, יעקב חסדאי, הרב עדין שטייננולץ ועוד.

לסופרים משוררים, עתונאים והוגי דעות עולים משמש כתב עת זה כמה חשובה ביותר, שבה מוזמן כל אחד להביא את גירסתו לחוויה הישראלית שלו. הוא נחשב מאוד בין כתבי העת הרוסיים בישראל ויש לו תפוצה בקרב מהגרים רוסיים במערב ולאחרונה גם בברית המועצות בין חברי המערכת: ב. בוגוסלבסקי, אלכסנדר ונינה וורונגל, אדוארד קוונצוב, מיכאל חפץ, י. מקלר, י. ציגלמן, י. צ'פלינה.

העורך: רפאל נולדמן
המו"ל: ההוצאה לאור של קרן מוסקויה-ירושלים, בתמיכת ועד המדענים שליו המועצה הציבורית לסולידריות עם יהודי ברית המועצות
התדירות: דו-חודשית
התפוצה: 1,200

מקום נכבד. ביניהם: חנוך לוין, זלדה, עמוס עוז, נתן זך, ש"י עגנון, ישראל אלדר, יהודה עמיחי, אהרון אפלפלד. ומן העולם — תרגומי יצירות מופת משל טול בלו, יצחק בשביס

כתבי-עת לספרות והגות. מופע שש פעמים בשנה. שמו הבלתי שיגרתי קשור למועד היווסדו ולצוות העתונאים והסופרים שהקים אותו. היתה זו קבוצת עולים שהגיעה לארץ בשנות ה-70 והשתלבה במערכת העתון "ציון", אותו ערך הסופר דוד מרקיש.

החל מגיליון 15 של כתב העת החל לכהן כעורך, עתונאי מהקבוצה החדשה, רפאל נולדמן. בין הצוות החדש לצוות הוותיק התגלעו סיכסוכים. אחר הופעת גיליון 21 בשנת 1979, עזב הצוות החדש, בצירוף מספר חברים מהצוות הישן את מערכת "ציון" ויסד כתב עת חדש אשר שמו נקבע לפי מספר הגיליון הראשון שלו — 22 — מעין המשך לכתב העת הקודם. השם "22" מעורר לא פעם תמיהות ואף בדיחות מסוג — "22 עורכים?" "22 מנויים"?

במטרה למשוך קוראים אשר היו קשורים ל"ציון" נשמרה הצורה החיצונית הקודמת. המאבק לא היה ממושך, שכן "ציון" פסק להופיע אחר תקופה קצרה.

בכתב העת מתפרסמות יצירות סופרים עולים מברית המועצות וניתנת תשומת לב מרובה לחומר הקשור לחוויות קליטה ולבעיות של עולים. יצירות של סופרים ומשוררים ישראלים המתורגמות לרוסית תופסות אף הן

"נוכחיה פנורמה" (פנורמה דו-חודשית)

נוסד ב-1987 בשם "פנורמה". עורכו היה מיכאיל קלשניקוב אשר ב-1989 עזב והקים את העתון "פניקס". אחרי עזיבתו נוספה לשם העתון התיבה "חדשה" — "פנורמה חדשה". העתון הוא מיזוג של הרבה סגנונות עם גוון של עתון נשים. לצד מאמרים מתורגמים מובאות גם עצות לעקרת בית, מתכונים, מדור אופנה, רכילות בנוסח "מי אמר מה", סיפורים רומנטיים וסיפור בהמשכים. מקום ניכר מוקדש לעזרה לעולים — עצות בעניינים משפטיים, מילון רוסי-עברי לפי נושאים וכדומה. עולים חדשים מקבלים את העתון ללא תשלום במשך חמישה חודשים.

התדירות: שבועות
התפוצה: 10,000

העורכת: טטיאנה כבושקיה-ויינרטראוב
המול: "הוצאת "אטלס"

אחרי חרדי

מעטים מתורגמים מעברית. כ-500 עותקים מחולקים למרכזי קליטה.

המו"ל: "בוי", שירותי מידע ופרסום
 העורך: משה ברנשטיין
 העורך האחראי: אלכסנדר קמינסקי
 התדירות: שבועון. התפוצה: 2,500

נוסד באפריל 1989. מתבסס בעיקר על פיקנטריה וסיפורים עסייטיים. החומר העיקרי מתורגם מעתונות העולם.

על תוכנו מעידות כותרות כמו "מלכת אסתר אוסטרלית במאה ה-19", "יצורים מכוכב אחר", "וגבר בשמלה". רק מאמרים

"הולמלו" (כ"א)

החל להופיע בינואר 1985 במתכונת "Digest" – מבחר מאמרים וסיפורים מתורגמים מעתונת העולם.

העטיפה יפה, הנייר משובח וההיקף גדול למדי: תחילה החזיק כל גיליון 80 עמודים וכיום 112-128.

לדברי העורך, העתון פופולארי גם בארצות אירופה, ארצות הברית ואף בברית המועצות.

העורך והמו"ל: יעקב רסקין
 התדירות: ירחון
 התפוצה: 10,000

לסיכום, רכבות עולים מרוסיה שהגיעו ארצה בשנה האחרונה מצטרפים, כמובן, לקוראי העתונים שהזכרו, ולאלה המתוכננים להופיע בקרוב. ביניהם: עיתון חרדי ראשון ברוסית. ההתפתחויות בעתונות זאת מהירות ומפתיעות: עתונים נפתחים ונסגרים; עורכים וכתבים עוברים מעתון לעתון. בקיצור, מהומה תקשורתית לא קטנה. מספרי התפוצה שנמסרו לעיל הם על אחריות בעלי העתונים ועורכיהם. יש עורכים עליהם. אי היציבות הזו גורמת לתחרות עזה וגם לחשדנות, בה נתקלה גם כותבת שורות אלו ש"נחשדה" כאילו היא תרה אחר מידע בשליחותם של מתחרים כלשהם. לפיכך, לא תמיד החומר המובא, הינו מלא, וכן – כאמור – אין לבטוח לגמרי בתוכני התפוצה שמסרו אנשי העתונים. דבר אחד אפשר לקבוע בוודאות: לעתונות הרוסית בישראל עוד נכוננו עלילות.